

etiam sunt per se intrinsece voluntarii, atque necessario etiam sunt a principio intrinseco respectu ejusdem appetitus, et ideo fieri non potest ut respectu illius sint coacti. An vero respectu voluntatis, atque adeo simpliciter respectu hominis possint esse coacti, dicemus sequenti sectione.

SECTIO VI.

Utrum possit homo, seu voluntas humana simpliciter cogi ad actus aliarum potentiarum, quæ subduntur imperio voluntatis.

1. *Secunda assertio affirmativa exponitur.* — De his actibus dupliciter loqui possumus, uno modo in ordine ad proximam facultatem, ut de visione in ordine ad potentiam visivam, de intellectione respectu intellectus, et sic de aliis: alio modo in ordine ad voluntatem, a qua imperari possunt, et denominari actiones voluntariæ, vel humanæ. Dicendum primo, hujusmodi actiones imperabiles a voluntate, simpliciter possunt esse coactæ respectu voluntatis, et consequenter absolute respectu hominis. Sic intelligenda est doctrina D. Thomæ 1, 2, quæstione 6, articulo 4, dicentis posse voluntatem cogi in actibus imperatis, non est enim hoc intelligendum in sensu composito (ut sic dicam) quia non potest idem actus simul esse coactus, et imperatus a voluntate, quia hoc ipso quod imperatus est, voluntarius est simpliciter, et ipsa voluntas vim confert ad illum, nam est aliquo modo ab illa. Intelligendum est ergo in sensu diviso, scilicet quod actus, qui ex natura sua aptus est, imperari a voluntate, potest in homine fieri, ipsa absolute nolente, quod est fieri coacte. Et hoc modo est evidens doctrina, quæ satis constat experientia, atque hac ratione quando homo sic cogitur, omnino excusatur a culpa, quia scilicet talis actio, vel potius passio est prorsus involuntaria: et ratio a priori est, quia voluntas humana est finitæ efficacitatis et virtutis, et ideo facile potest ab agente fortiori superari. Quoniam autem voluntas est appetitus totius hominis, et supremus, ideo quod est absolute contra voluntatem, est simpliciter coactum hominis.

2. *Objectio contra assertionem.* — Objiciet, nam coactum est quod est a principio extrinseco, sed istæ actiones non possunt omnino esse a principio extrinseco, quia sunt vitales, ut visio, imaginatio, unde ad eas semper passum confert aliquam vim: ergo non sunt simpliciter coactæ.

Respondetur primo has actiones revera non esse coactas ut actiones sunt, sed solum ut sunt passionis, vel certe alicujus passionis præcedentis, quæ cum coacta sit, denominat coactum quidquid ex illa nascitur: quod non est eodem modo applicandum ad omnes potentias quæ subduntur imperio voluntatis, quales sunt potentia cognoscitiva, appetitus inferior, et potentia loco motiva: inter quas hæc ultima omnino subditur motioni appetitus in agendo, et subditur directe et immediate, ita ut appetitus directe illam applicet ad movendum, nec possit ipsa operari non posita motione appetitus, etiamsi reliqua omnia prærequisita ad agendum applicata sint; et ideo proprie nunquam videtur homo cogi ad actionem hujus potentiae: licet enim cogatur ad ambulandum, vel loquendum, tamen ille motus tunc revera non est a potentia intrinseca motiva, sed solum a principio extrinseco movente: unde non est motio vitalis, sed solum illi similis in mutatione, vel acquisitione loci: et quamvis fortasse interdum cogatur impellere unam partem mediante alia, tamen ille motus non est ab intrinseco, sed ex vi alicujus extrinseci impulsus: quod si interdum homo victus fortasse dolore cedit aliquo modo, et movet aliqua membra, jam illa motio non est coacta, quia revera a voluntate provenit; neque enim posset appetitus efficere illam motionem voluntate simpliciter contradicente, loquimur enim de motibus qui ab appetitu procedunt, non de his qui fieri possunt alteratione naturali, nam hi non subduntur imperio voluntatis. Aliæ vero potentiae cognoscitivæ, et appetitivæ non videntur moveri a voluntate, nisi per applicationem objectorum, quæ interdum fieri potest a principio extrinseco, vel directe ex parte objecti, ut quando fit sonus contra voluntatem audientis, vel removendo impedimentum ex parte organi, ut quando cogitur homo aperire oculos, etc., quæ omnia constat fieri ab extrinseco. Quod si interdum potest voluntas movere directe has potentias ad actus suos, vel illas cohibere positis etiam omnibus requisitis ad agendum, tunc fortasse cogi non potest homo ad hujusmodi actus, quia neque cogi potest voluntas ad movendum tales potentias, alias cogere jam ad actum elicatum, neque ipsæ potentiae necessitari possunt ad operandum renuente voluntate, quia naturalis subordinationem, quam habent ad voluntatem, intrinseca connaturalis, atque adeo immutabilis est.

3. Et hæc quidem responsio videri posset sufficiens, si tantum esset sermo in ordine ad

causas creatas, tamen in ordine ad Deum, non existimo sufficere, quia non solum potest Deus facere ut homo moveatur voluntate renuente, quod etiam potest Angelus vel homo facere, sed etiam potest Deus facere ut homo se moveat motu, verbi gratia, progressivo, ita ut motus effective procedat a potentia motiva, quæ est in membris humani corporis, voluntate etiam et appetitu omnino contradicentibus, quod forte neque Angelus, neque homo possunt efficere, quia non possunt immutare naturalem subordinationem harum potentiarum, neque hæc potentia obedit in agendo alteri voluntati, vel agenti extrinseco creato, sed tantum appetitui proprii suppositi: at vero voluntati divinæ necessario obedit, sicut omnis alia creatura. Ac simili modo in intellectu, verbi gratia, potest Deus efficere ut credat, seu assentiatur opinioni probabili absque motione voluntatis, imo contra illam; quod tamen non potest facere causa creata, tum ratione dicta, tum etiam quia nulla creatura habet actionem directam in intellectum, præsertim quoad actum secundum ejus: videtur ergo posse Deum cogere ad hos actus etiam prout sunt a principio intrinseco.

4. Respondetur tamen secundo, hos actus posse considerari tantum physice, et sine respectu ad voluntatem, et hoc modo non sunt coacti, imo nec violenti, ut statim dicam. Possunt etiam considerari ut sunt actus humani, vel esse possunt, et ut sic omnino pendent a voluntate, quæ est proprie principium humanorum actuum ut humani sunt. Quando ergo homo cogitur ad habendos hos actus citra voluntatem, jam desinunt esse humani, et ita respectu hominis ut homo est, operarique potest humano modo, sunt a principio extrinseco. Atque hoc modo sunt coacti respectu hominis, et principalis appetitus ejus.

5. Dices: ergo hac ratione etiam motus appetitus sensitivi qui in homine insurgit contra voluntatem ejus, dicitur coactus, quia est ut sic a principio extrinseco respectu voluntatis: consequens autem videtur falsum, quia ille actus est per se et intrinsece voluntarius. Respondetur concedendo sequelam: et ratio in contrarium facta solum probat illum actum non esse coactum appetitui, non vero non esse coactum voluntati, atque adeo homini ut homo est, qui per solam voluntatem humano modo operatur. Urgebis, nam sequitur etiam motus imperfectos, qui in ipsamet voluntate insurgunt ex motione appetitus, esse coactos, atque ita reperiri coactionem in actibus elicitis a vo-

luntate. Sequela patet, quia etiam illi motus sunt contra plenarium et absolutum consensum voluntatis. Respondetur nequaquam in his per se reperiri coactionem, quia si voluntas actu habeat deliberatam et absolutam voluntatem repugnantiam hujusmodi motibus, jam habet sufficientem rationis advertentiam. Unde fieri non potest ut hujusmodi motus involuntarie insurgant: si autem nec ratio advertit, nec voluntas habet deliberatum actum contrarium, possunt quidem insurgere illi motus, qui tunc erunt necessarii, non autem coacti, quia non sunt contra actualem appetitum voluntatis: atque idem est si contingat prius rationem advertere, postea vero vi et efficacia passionis fieri ut distrahatur et non advertat, et propter hanc causam insurgant motus in voluntate, nam tunc etiam non est coactio, sed mutatio voluntatis, ut, sect. 5, num. 4 et 4, in simili, dicebam.

6. *Quid sit in voluntate coactio ratione actuum imperatorum.*—Tandem quæri potest in hac conclusione, quid sit hæc coactio respectu voluntatis, aut quomodo dicatur coactio illius, cum per eam nihil in voluntate fiat. Respondetur hanc coactionem in re nihil aliud esse, quam actionem, vel passionem factam in inferiori aliqua facultate hominis contra voluntatem: sicut autem voluntas dicitur consequi bonum quod appetit, etiamsi non per se ipsam, sed per actionem inferioris potentiae illud assequatur, quia ipsa est appetitus universalis; ita e contrario dicitur cogi quando in inferiori potentia sibi subdita aliquid fit contra appetitum ejus.

7. Secundo dicendum hos actus inferiorum potentiarum, qui respectu hominis, seu voluntatis coacti dicuntur, respectu ipsarum potentiarum neque coactos esse, neque proprie violentos. Hoc bene docuit Durandus, in 2, dist. 25, quæst. 3 et 4, cujus opinionem fere alii secuti sunt, Paludanus, Almainus, locis citatis, immeritoque illam reprehendunt Medina 1, 2, quæst. 6, art. 5, et Soto in 4, dist. 29, q. 1, art. 5, quamvis forte de nomine disputent. Probatur tamen conclusio, quia hi actus respectu propriarum potentiarum sunt a principio intrinseco, ut visio a potentia visiva: sunt etiam conformes appetitui naturali, quo hæc potentia inclinatur ad suos actus et objecta, et ut sic, non sunt contra appetitum elicatum, quia non est in hujusmodi potentiis, nisi in appetitu sensitivo, de quo jam diximus necessarium esse ut actus ejus sit intrinsece voluntarius respectu illius.

8. Objicit Medina imprimis quædam loca divi Thomæ, in 2, dist. 25, quæst. 1, art. 2, et in 3, dist. 27, quæst. 1, art. 2, et q. 22, de Veritate, art. 5, ad 5. Tamen hæc loca aperte explicari possunt de coactione respectu hominis. Item sæpe D. Thomas his locis videtur coactionem sumere pro necessitate, ut cum ait visum cogi ad videndum a suo objecto, vel intellectum cogi ab evidentia principiorum ad assentiendum conclusioni. Objicit deinde, quia in his potentiis subordinatis voluntati duplex est appetitus, unus ad sua objecta, alius ad obediendum voluntati: et hic est major et potior, quia est ad commune bonum totius suppositi. Illa ergo coactio, quamvis non repugnet priori appetitui harum potentialium, repugnat tamen posteriori, et ideo est violenta respectu ipsarum potentialium, quia est contra potissimum appetitum earum. Respondetur tamen, quando hæc potentia coguntur tantum per applicationem objectorum, seu tollendo tantum impedimenta, et applicando omnia necessaria ad operandum contra voluntatem suppositi, tunc nihil proprie fieri contra inclinationem harum potentialium, nam ea omnia quæ sunt prævia ad actiones earum, non sunt ex parte earum, unde neque in his inclinatur ad obediendum voluntati: at vero postquam sunt omnia necessaria ad operandum, tunc vel naturaliter ac necessario operantur, ut constat in sensibus externis, et ita nullam patiuntur violentiam, neque quoad hoc inclinatur ad obediendum voluntati, quia ipsa non potest impedire hos actus postquam sunt posita omnia requisita ad illos efficiendos. Si autem fingamus has potentias immediate et per se cogi ad agendum, vel recipiendos suos actus, renuente voluntate, tunc jam diximus hujusmodi vim non posse proprie inferri ab agente creato: si autem inferatur a Deo, responderi poterit ad auctores contrariæ sententiæ juxta principia eorum, magis inclinari has potentias ad obediendum Deo, quam voluntati ipsius hominis, et ideo ex hoc capite ipsis non fieri coactionem. Vel absolute dicendum est, tunc immutari quidem a Deo aliquo modo naturalem modum operandi absque propria coactione, quia respectu illius modi non est positiva repugnantia in natura, sed potius quædam non repugnantia, ut in similibus sæpe dictum est in superioribus.

9. *An coactio dari queat in voluntate respectu actionum mere naturalium suppositi, etc.* — Ultimo hic potest inquiri: utrum possit voluntas cogi vel ad actiones mere naturales, ut

sic, ut est nutritio, etc., vel ad carentiam actionis, seu passionis sibi impossibilis per naturam, verbi gratia, ad non volendum, vel ad alias res mere extrinsecas, quæ non fiunt in ipso homine, verbi gratia, ad mortem amici, vel similia. Sed in his omnibus tantum potest esse quæstio de modo loquendi, nam constat posse hæc esse involuntaria, atque hoc sensu constat posse dici coacta, si coactum dicatur quiddam est contra desiderium elicited voluntatis: proprie tamen coactio tantum videtur esse in his, quæ fiunt circa ipsum hominem, in quibus habet rationem passi non conferentis vim, et non est proprie circa necessaria, vel impossibilia, quia circa hæc non proprie conatur voluntas ad agendum, vel resistendum, quod videtur ad coactionem requiri, sed ad summum possunt ei displicere per simplicem affectum.

DISPUTATIO III.

DE VOLUNTARIO MIXTO CUM INVOLUNTARIO OB METUM, VEL CONUPISCENTIAM.

Diximus de voluntario per se ac simpliciter, et similiter de involuntario: nunc dicendum de actu participante utrumque. Quod ex duplici radice contingere potest, scilicet aut ex affectu, vel passione aliqua, aut ex ignorantia, cum enim ad perfectionem voluntarii duo sint necessaria, scilicet quod sit ex perfecta cognitione, et quod sit a principio intrinseco, priori conditioni repugnat ignorantia, et ideo potest voluntarium tollere, aut saltem minuere, de quo dicendum, disputatione sequenti: posteriori autem conditioni videtur repugnare passio, seu motio appetitus sensitivi, nam, ut constare potest ex dictis, disputatione præced., et latius traditur 1, 2, quæst. nona et decima, nulla alia causa extrinseca, excepto Deo, de quo jam dixi potest trahere voluntatem, nisi mediante appetitu, intellectus enim non computatur proprie inter causas extrinsecas, nam potius est proprius et connaturalis motor ipsius voluntatis; unde quo perfectius movet, tanto magis confert ad voluntatem: omnis autem passio appetitus ad hæc duo capita revocatur, scilicet aut sunt prosecutio boni, aut fuga mali: quæ videtur divus Thomas comprehendisse sub *metu* et *concupiscentia*, quia hæc duæ passiones maxime videntur movere voluntatem, et ideo de utraque simul dicemus, præsertim quia potissima difficultas hujus disputationis consistit in explicanda differentia,

quæ est inter hos affectus in causando voluntario, vel involuntario.

SECTIO I.

Utrum quæ ex solo metu fiunt, sint voluntaria simpliciter ratione metus.

1. *Exponitur titulus sectionis.* — Addo in titulo dictionem illam exclusivam, quia contingere potest ut voluntas aliquando velit ob timorem alicujus mali, non tamen ex solo illo motivo, sed etiam ratione alicujus boni: ut potest quis velle servare divina mandata ob timorem inferni, simulque propter amorem Dei, et tunc constat posse actionem esse simpliciter voluntariam, tamen tunc non potest constare quid habeat ex vi metus, et ideo sumenda est actio et voluntas quæ ex solo metu nascatur: cum autem sermo est de solo metu, non excluduntur priores affectus ex quibus metus nascitur, quia dictio exclusiva non excludit necessario concomitantia. Sic igitur, exposita quæstione, difficultatis ratio est, quia Aristoteles 3, Ethicor., cap. 1, dixit, quæ ex metu fiunt, simpliciter esse involuntaria, solumque ex accidenti esse hic et nunc voluntaria: et D. Thomas, 2, 2, quæst. 142, art. 3, citans prædictum Aristotelis testimonium, dicit ea quæ ex timiditate sunt voluntaria simpliciter, quia sunt voluntaria tantum secundum rationem communem, involuntaria autem secundum particularem naturam. Et ratione argumentari possumus primo: quæ ex metu fiunt, tantum sunt voluntaria, conditionate scilicet, si necessario sint ad vitandum malum: sunt autem involuntaria absolute et per se sumpta. Et confirmatur ab incommodis, quia si hæc ex metu facta, essent voluntaria simpliciter: ergo si sunt contra legem, erunt semper peccatum, quod est falsum. Rursus contractus ex hujusmodi voluntate facti non erunt semper validi, quia per voluntatem fiunt: ergo si ibi intervenit absoluta voluntas, habebit effectum; consequens autem est falsum, ut constat de matrimonio, vel voto metu facto.

2. *Vox simpliciter quo sensu accipienda hoc loco.* — In hac quæstione, et dictis Aristotelis et aliorum solet esse æquivocatio in illo termino *simpliciter*, et ideo distinguenda est ejus significatio: potest enim sumi vel ex parte objecti voliti, seu operationis quam voluntas eligit, vel ex parte operantis, seu eligentis ipsius. Priori modo sumpsit illam vocem Aristoteles, loco citato, nam in hac significatione

idem est *simpliciter*, quod præcise et nude objectum considerando, et sic recte dicitur projectionem mercium in mare *simpliciter*, id est, per se consideratam, non esse voluntariam, quia ut sic abstrahitur ab omni alia utilitate, vel necessitate, quamvis si quis recte consideret, in hoc loquendi genere, non tam est sermo de voluntario in actu, quam aptitudine, id est, quid illud objectum possit causare nude sumptum. Posteriori autem modo, id est, ex parte operantis, dicitur simpliciter voluntarium, quod de facto est volitum per actum absolutum et efficacem voluntatis: unde talis actus dicitur voluntas simpliciter. In quo adhuc oportet advertere hujusmodi *simpliciter* interdum excludere omnem mixturem involuntarii: et hoc modo usus est hac voce divus Thomas, in citato loco, 2, 2, sic enim ait: *Quæ ex metu fiunt, non sunt simpliciter voluntaria, sed mixta*; de quo seq. sect. Alio ergo modo dicitur simpliciter voluntarium, quod est absolute et efficaciter volitum per actum in suo genere perfectum, qui sufficiens sit denominare hominem absolute et simpliciter volentem, etiamsi habeat conjunctam, seu admixtam imperfectam velleitatem aliquo modo contrariam; et in hoc sensu sumitur in præsentibus.

3. *Prima assertio probatur auctoritate præsertim Aristotelis.* — Unde dicendum primo: ea quæ fiunt ex metu, esse simpliciter voluntaria. Hæc est sententia D. Thomæ, 1, 2, q. 6, art. 6, Augustini, Nysseni, Damasceni et Anselmi, locis citatis, initio sect. seq., et hoc sensu dici solet in jure: *Coacta voluntas, voluntas est simpliciter*, ut constat ex l. *Similiter*, § *penult.*, ff., *De eo quod vi, metusve causa*, et ex cap. *Merito*, 15, q. 1, et cap. *Vides* 23, quæst. 6, ex Augustino, quæst. 24, in Numer., et epist. 48. Et hæc est sine dubio mens Aristotelis 3, Ethicor., cap. 1, sic enim ait: *De his quæ metu fiunt, per se quidem invite fiunt, sed nunc pro his expetuntur, principiumque est in ipso agente*: unde concludit: *Per se quidem invitum facit, nunc autem et pro his sponte facit, magis autem his similia sunt quæ sua sponte quis agit: actus enim sunt circa ipsa singula, quæ quidem sponte facit*. In quibus verbis considerandum est illa duo *per se*, et *nunc*, ac *pro his*, distingui tanquam opposita: unde constat sumere illud *per se* ex parte objecti, ut idem sit quod præcise et abstracte illud considerando et separando a præsentibus circumstantiis.

4. Deinde est considerandum Aristotelem concludere *nunc*, et *pro his* actionem illam esse